

بررسی چهار واقعه تاریخی:
هر وقت جلوی آمریکایی ها عقب نشستیم آنها حمله کردند

راز گستاخی پمپئوها

سخنرانی مایک پمپئو، وزیر امور خارجه جدید آمریکا در روز دوشنبه و ارائه یک لیست طولانی از مطالبات آمریکا از ایران، پایانی بود بر دوره‌ای که در آن تصور می‌شد گفت‌وگوی دوجانبه با ایالات متحده و کوتاه آمدن از برخی مواضع و حتی دستاوردهای علمی می‌تواند گره گشای مشکلات اقتصادی و کاهش دهنده دشمنی عمیق و طولانی ایالات متحده با ایران باشد.

دوره‌ای که دوباره کوتاه آمدن و تئوری «بده‌بستان با آمریکا» تحت عنوان گفت‌وگوی برد-برد مطرح شد ولی نتیجه مانند ادوار گذشته، عقب نشستن ایران و جلو آمدن آمریکایی‌ها بود. در یک‌گذار تاریخی و با مرور قراز و قزود روابط ایران با کشورهای خارجی ازجمله آمریکا، مشخص می‌شود که حداقل چهار مرتبه در تاریخ ۴۰ ساله ایران پس از پهلوی این فرآیند عینا تکرار شده است.

❶ قدم اول نهضت آزادی؛ آغاز تحریم‌ها

اولین تجربه مربوط به ایام ابتدایی نهضت است؛ چندی پس از پیروزی انقلاب که دولت موقت به دست سران نهضت آزادی سپرده شده است. بیست‌وپنجمین سالگرد انقلاب الجزایر در این کشور جشن گرفته شده و مقاماتی از ایران و آمریکا همزمان در این مراسم حضور دارند. در این روزها و بدون اطلاع مقامات ارشد ایران ازجمله امام خمینی (ره)، هماهنگی‌ها صورت می‌گیرد و ابراهیم یزدی، وزیر امور خارجه وقت با زینگ‌بئرزینسکی، مشاور امنیت ملی کاح سفید چند جلسه به گفت‌وگو می‌نشیند. این مذاکره اولین دیدار مقامات ارشد ایران بعد از انقلاب با یک مقام آمریکایی بود؛ اول نوامبر ۱۹۷۹.

ابراهیم یزدی که بعدها صراحتا می‌گوید به‌خاطر احتمال همکاری شاه با آمریکا و اقدام برای کودتا در ایران به سراغ برژنفسکی رفته، می‌گوید برژنفسکی یک مذاکره‌کننده بسیار زیرک و باهوش بود و ما می‌دانستیم که می‌توانیم با چنین فردی توافق کنیم. خلاصه اینکه گفت‌وگوها صورت می‌گیرد تا مشکلات میان ایران و آمریکا برطرف شود، غافل از اینکه نتیجه این گفت‌وگوها نته‌تها حل مشکلات ازجمله ماجرای تسخیر لانه جاسوسی نیست، بلکه تند‌ی‌های آمریکا علیه ایران بیشتر هم می‌شود. از طراح‌ی چندین کودتا تا طرح‌ریزی برای اولین تحریم اقتصادی ایران مربوط به همین ایام است. تنها چند روز بعد از گفت‌وگو میان ایران و آمریکا، اولین اقدام رسمی آمریکا علیه ایران صورت می‌پذیرد. «کاتر» هشتم نوامبر ۱۹۷۹ میلادی با استناد به قانون «کنترل صدور تسلیحات نظامی»، کشتی حامل لوازم

بدکی نظامی متعلق به ایران را توقیف می‌کند و چند روز بعد فرمان اجرائی برقراری وضعیت اضطراری ملی درمورد ایران (دستور شماره ۱۲۱۷۰) در ۱۴ نوامبر ۱۹۷۹ صادر می‌شود و طی آن به رئیس‌جمهور ایالات متحده این اختیار را می‌دهد که اموال و دارایی‌های ایران را توقیف کند.

همین فرمان به اضافه دو فرمان بعدی که هفتم و هفدهم آوریل سال ۱۹۸۰ یعنی فقط سه‌ماه پس از اولین مذاکره صادر می‌شود، طی مدت کوتاهی اولین تحریم ایران از سوی دولت آمریکا را هم موجب شده و به‌صورت رسمی تحریم اقتصادی می‌شود.

❷ اسلحه‌های مک‌فارلین حمله به هواپیمای مسافربری ایران را نگرفت

دومین ماجرای تاریخی به سال‌های ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵ برمی‌گردد، زمانی که مقاماتی از ایران وارد بده‌بستانی با ایالات متحده آمریکا می‌شوند تا بتوانند طی فرآیندی از آمریکا سلاح تهیه کنند. از قضا این بار هم مذاکرات بدون اطلاع رهبر انقلاب صورت می‌پذیرد. در جریان این مذاکرات برخی نزدیکان به دولت ایران ازجمله یکی از مشاوران دولت وقت که سال‌ها بعد «فارین پالیسی» نام او را فاش کرد، با چند مقام امنیتی در آمریکا ازجمله رابرت مک‌فارلین، مشاور امنیتی ریگان و اولیور نورت، از مقامات نظامی این کشور مذاکره می‌کنند تا بتوانند بخشی از چالش‌ها میان ایران و آمریکا را حل و حداقل دو مشکل ضروری یعنی مساله گروگان‌های آمریکایی در لبنان و نیاز ایران به سلاح در جریان جنگ با عراق را مرتفع کنند. این مذاکرات هم البته سرنوشتی جز مذاکرات قبلی نداشت و نته‌تها توقیفی برای ایران به همراه نیابود بلکه بر تند‌ی و دشمنی آمریکایی‌ها نیز اضافه کرد. همزمان با همین مذاکرات، ریگان با صدور دستور ویژه (۱۲۶۱۳) دوباره ایران را مورد تحریم دولت آمریکا قرار داد و تجارت کالا و خدمات با ایران را محدود کرد. البته تحریم خصمانه‌ترین اقدام ریگان علیه ایران نبود، چرا که واقعه شلیک به ایراس ایرانی هم در دستور کار آمریکا قرار گرفته بود و ایامی پس از مذاکرات مخفیانه ایران با مک‌فارلین برای خرید سلاح، پرواز مسافربری شماره ۶۵۵ شرکت هواپیمایی ایران ایر به مقصد دبی هدف شلیک موشکی از ناوینسنس قرار گرفت و تمامی ۲۹۰ سرنشینان آن جان باختند.

❸ هدیه گفت‌وگوی تمدن‌ها؛ محور شرارت شدید

سومین ماجرا به دولت اصلاحات برمی‌گردد؛ زمانی که سیاست تنش‌زدایی با جهان و مصداق ویژه آن یعنی ایالات متحده آمریکا در دستور کار دولت وقت قرار گرفت. تئوری گفت‌وگوی تمدن‌ها برای این تنش‌زدایی مطرح شد و حتی از سوی رئیس‌جمهور وقت (در گفت‌وگو با CNN) از ابراهام لینکلن تحت عنوان «شهید ابراهام لینکلن» نام برده شد تا شاید روابط ایران با آمریکا از تنش جدی خارج شود و به‌سوی صلح و صلاح حرکت کند.

کارشناسان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» راه‌حل‌های جایگزین در صورت قطع سوئیفت را بررسی می‌کنند

آینده مبهم سوئیفت

■ احتمال حفظ سوئیفت توسط اروپا ضعیف است، مبادله بانکی از طریق صرافی‌ها، حواله‌جات و انعقاد پیمان‌های پولی دوجانبه، می‌توانند راه‌حلی‌هایی برای حل ماجرا باشند

راه‌هایی که البته هزینه کار را افزایش می‌دهد

صفحه ۹ را بخوانید

عبور از روحانی، اصلاح‌طلبانه یا عمل‌گرایانه

۲۱ سال پس از دوم خرداد، آیا آتوپستی باقی مانده است؟

چندماه قبل از انتخابات ۸۴ اعلام کاندیداتوری هاشمی‌رفسنجانی با پیش‌دیا‌لوگ اگر فرد قوی را در صحنه بینم کاندید نمی‌شوم، ضمن تحقیر بقیه کاندیداها صحنه رقابت اعضای ائتلاف را وارد فاز تازه‌ای کرد. حضور مصطفی معین، وزیر اسبق مستعفی علوم در صحنه انتخابات به‌عنوان نماد تام و تمام آنچه آتوپستی‌ها در هشت‌ساله دوم خرداد انجام داده بودند بر پیچیدگی‌های صحنه اضافه می‌کرد، بازگشت مصطفی معین از مهلکه رد صلاحیت هم آخرین امیدها برای ائتلاف اجباری را از بین برد. معین با حمایت تمام‌قد رئیس‌دولت اصلاحات تنها با چهارمیلیون رای در مرحله اول انتخابات پنجم شد و نماینده پراگماتیست‌ها همراه یک ناولوگرای آتشین به دور دوم راه یافت. حال اما ائتلاف اجباری هم بی‌فایده بود، هرچقدر آتوپست‌ها کوشیدند که از خطر

محمد زعیم‌زاده
چانشین سردیبر

هفته گذشته سالروز پیروزی حسن روحانی در انتخابات دوازدهم بسیار سوت و کور برگزار شد، رسانه‌های اصلاح‌طلب ترجیح دادند این روز را سالگرد «دل‌نشین یک انتخاب دل‌نشین» بنامند یا از فیلترینگ تلگرام بنویسند، تشکل‌های دانشجویی اصلاح‌طلب حامی دولت هم جلسه رئیس‌جمهور را تحریم کردند و البته این وسط سعید حجاریان بود که اصل مطلب را گفت: «شاید مردم به نبود روحانی رضایت دهند، در میان احزاب و چهره‌ها نیز عبور از روحانی محتمل است؛ چرا که هریک از متحدان امروزین وی، تئوری بقای خاص خود را دارند.» اینکه تئوری بقای خاص هریک از حامیان روحانی چیست سر جای خودش، اما اگر حتی سعید حجاریان بگوید آخرش یکی، دو حزب اصلاح‌طلب با روحانی می‌مانند، با این بازی عبور و مرور، بعید است کسی باور کند.

این روزها سوال مهم‌تر از اصل عبور اصلاح‌طلبان از روحانی این است که معنای این عبور احتمالی چیست؟ آیا اصلاح‌طلبان امروز می‌توانند بگویند که صرفا به‌خاطر عدم پایبندی روحانی به آرمان‌های اصلاح‌طلبانه است که می‌خواهند از او رد شوند؟ به نظر می‌رسد پاسخ به این سوال جواب به سوال اول را هم در بطن خود دارد. درواقع معنای عبور احتمالی از روحانی خود میزان احتمال عبور از دولت را هم تعیین‌تکلیف می‌کند. به‌عبارت دیگر عبور احتمالی اصلاح‌طلبانه یک عبور عمل‌گرایانه است یا یک عبور آرمان‌گرایانه؟

❶ شکل‌گیری دوم خرداد، در بستر ائتلاف آتوپسیسم و پراگماتیسم

جدال میان آتوپسیسم و پراگماتیسم مهم‌ترین چالش درونی جریان اصلاح‌طلب از دوم خرداد ۷۶ تا امروز بوده است، جدالی که شاید در برهه‌هایی از زمان حسب نیاز ترمیم شده باشد، اما چالشی مهم و بنیادی است که در بزنگاه‌های سیاسی تعیین‌تکلیف‌کننده مناسبات در این جریان خواهد بود. جریان چپ سابق که در سپهر سیاست ایران در دهه ۶۰ با گفتمان‌هایی چون استکبارستیزی و عدالت‌خواهی شناخته می‌شد، پس از پایان جنگ و در سال‌های آغازین دهه ۷۰ در شرایطی قرار گرفت که جریان رقیب توانسته بود تا حدودی این گفتمان‌ها را مصادره کند، چالش بی‌گفتامنی از یک‌سو و اقدامات دولت سازندگی در تحدید آزادی‌های اجتماعی، سیاسی از سوی دیگر سبب شد این جریان به سمت گفتمان آزادی که دارای بستر اجتماعی قابل‌تأملی بود، شیفیت پیدا کند، در کنار آنچه در روینای سیاست ایران در آن سال‌ها می‌گذشت نفوذ و رسوخ جریان علوم انسانی مدرن با مرکزیت عبدالکریم سروش هم زیربنای این روند را تسریع کرد. جریان چپ مدرن با این مختصات نظری و گفتمانی در دوم خرداد ۷۶ در حالی وارد رقابت سیاسی با جریان راست شد که به تدبیر رئیس‌دولت سازندگی با بخشی از بدنه راست ائتلاف کرد؛ راست مدرن که به نام کارگزاران سازندگی از دل دولت دوم هاشمی‌رفسنجانی زاده شده بود هم ائتلاف جدید چپ‌ها نام گرفت، ائتلافی که آغاز بده‌وبستان سیاسی آتوپستی‌ها و پراگماتیست‌ها در مقابل راست سنتی بود، ائتلافی موفق اما ناپایدار، ائتلافی که سعی می‌کرد جبهه دموکراسی‌خواهی مدرن را با گفتمان توسعه‌تک‌ساحتی پیوند بزند و دولتی را پدید آورد که وزرای اقتصادی‌اش کارگزار باشند و وزرای فرهنگی‌اش، چپ جدید.

❷ ستیز بین جریانی با دست‌بالای پراگماتیست‌ها

سرخوشی و سرمستی پیروزی دوم خرداد در احوالات چپ‌های سابق چنان بود که دو سال بعد و در انتخابات مجلس ششم زیر میز ائتلاف زدن و با اسم رمز «عالیجنابان رنگین‌پوش» از پدران معنوی مؤلف موقت خود عبور کردند.

ستیز بین آتوپسیسم و پراگماتیسم در چپ جدید از همین جا آغاز شد، چپ جدید در آرمان‌ها و مولفه‌های گفتمانی خود نمی‌توانست آنچه را از آزادی فهم می‌کند و شعار می‌دهد با کارکرد دولت سازندگی در حوزه آزادی‌های سیاسی، اجتماعی جمع بزند و تکنوکرات‌های حرفه‌ای هم نمی‌توانستند رادیکالیسم سیاسی چپ را با توسعه هم‌خوان ببینند. چپ‌های جدید مدل سیاست‌ورزی کارگزاران را الیگارشیک و ضددموکراسی تصویر می‌کردند و تکنوکرات‌ها مدل دولت‌داری چپ‌ها را ضداقتصاد و ضدتوسعه؛ چپ‌های مدرن خواهان حذف حداکثری جریان راست بودند اما تکنوکرات‌ها به دنبال رقابت با یک راست تضعیف‌شده و تحریف‌شده بودند؛ چپ‌های آتوپست رادیکال با تحصن و اعتصاب غذا دنبال عبور از حاکمیت بودند و پراگماتیست‌ها مشتاق انتشار عکس‌های دروغین اعتصاب غذا در روزنامه‌هایشان و این ستیزی بود که تا هنگامه انتخابات ۸۴ استمرار داشت.

دکتر ولایتی به‌مناسبت سالگرد تاسیس دانشگاه آزاد اسلامی:

دانشگاه آزاد اسلامی
ظرفیت ارزشمند رشد
و توسعه آموزش را دارد

❶❸❸

شریف‌لک زایی در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

ملاصدرا
فیلسوف سیاست

❶❶❶

افسر عملیات روانی
آمریکا از سفر
به ایران می‌گوید

❶❶❶

روایت‌های جذاب
رضا برچی از عکاسی
جنگ در عراق، لبنان
و بوسنی

اسطوره‌ام

مرتضی

آوینی

است

❶❶❶ و ❶❶❶

درد دل المپیدی‌ها
با مسئولان آموزش و پرورش

سمپاد

را حفظ کنید

❶❶❶

جزئیات تعطیلات
تابستانی دانشگاه آزاد
اسلامی اعلام شد

❶❶❶

کدام قرعه به‌سود ایران است؟

دربی ایرانی یا

رویاریوی با قطری‌ها؟

❶❶❶

«فرهیختگان» در بیست‌ویکمین سالگرد انتخابات دوم خرداد ۷۶ تحولات سیاسی و اشتباهات تاریخی آن زمان را بررسی کرد

دوم خرداد

روزی که

دولت هاشمی

تکرار شد

❶❶❶

انا لله و انا الیه
راجعون

جناب آقای دکتر یاسر احمدوند
مدیرعامل محترم خبرگزاری آنا

هر از گاه در گذر ثانیه‌های دنیای فانی،
جرس کاروان از رحیل مسافری خبر می‌دهد
که در سکونی، آغازی بی‌پایان را می‌سراید؛
مصیبت وارده را تسلیت عرض نموده، برای
آن مرحوم غفران الهی و برای جنابعالی و
بستگان محترم صبر و شکیبایی مسالت دارم.
دکتر مرتضی موسی‌خانی، رئیس
دانشگاه آزاد اسلامی استان قزوین